

Thomas Bredsdorffs rustale

Taler

Thomas Bredsdorff
Højskolestifter

Dato

6. november 1914

Omstændigheder

Talen blev holdt i Studenterkredsen.

- 1 FOR en Tid siden stod jeg ved Skern Aa. Den kom, bred og rolig, glidende
gennem Engene, ud mod Vesterhavet. Man falder let i Tanker ved Bredden af
en Aa. Maaske man ligefrem drages mod den, saa besynderligt levende den er;
faar Lyst til at være med i dens Bevægelse, blive eet med denne, om det var
5 muligt. Men man er og bliver jo udenfor.

Naa, dette er kun en Stemning, en »Fantasifølelse«, om man vil, der ikke
betyder noget virkeligt. Thi Aaen er jo ikke levende.

- 10 Men Aaen er ganske vist et godt Billede paa en anden Strøm. Og nu kan det jo
nok siges, at enhver af os som levende Væsen har denne Strøm i sig eller er med i
den. Men set fra en anden Side ved vi jo godt, at vi saa ofte er udenfor; ja at der
er dem, som aldrig syntes at komme med i den Strøm, hvis inderste Væsen og
Kraft er af rent aandelig Art.

15

Der er kun noget ved den Ungdom, der kender til Længselen efter at føle, i hvert
Fald i Øjeblikke, sit eget Liv som en Del af den hele Livsbevægelse, af Livet selv i
sin hemmelighedsfulde Storhed og Styrke. Det er en fattig Tilværelse den, hvor
man spærrer sig inde paa et lille, begrænset Omraade, en lille Parcel af

- 20 Tilværelsen, og efterhaanden bilder sig ind, at den er eet med Livet selv.

Blandt Menneskenes Opdragere har der altid været dem, der blev paa Bredden
af Aaen eller Floden og dær ivrigt opdyrkede deres lille Ejendom, deres særlige
Fag. Og saa dem, der altid droges mod Livsflodens Bølger og følte dens Kræfter i
25 sig.

De, mine unge Studenter, har vel været i Kast med begge Slags Opdragere, enten

ligefrem eller paa anden Haand. Og De kommer det vel endnu mere i den
30 Skoletid, De nu gaar ind til.

Det bliver af afgørende Betydning for Dem, om Deres Studentertid, Deres
Ungdomstid, lukker Dem inde i Fagstudiet – eller om De altid fra dette kan
bevare Udsigten fri til Livet selv.

35

Mon De vil nægte, at Deres Skoletid indtil nu væsentlig har været en
Rendyrkelse af Forstandsevnerne? Naa, Skam skulde den faa, der laster disse
Evner. Men Skam ogsaa over den, som vil bilde Ungdommen ind, at
Forstanden, Intelligensen er eet med selve Adgangen til Livet, er eet med
40 Forstaaelsen af, hvad der er Virkelighed og hvad der kun er Skin.

De Mænd, der bidrog mest til at gøre Menneskene menneskeligere, det var altid
dem, som atter og atter følte sig kæmpende og stridende midt i Livsstrømmens
Vande – som paa en Maade følte Evigheden bølgende om sig og forstod, at den
45 var den egentlige Virkelighed.

Det Skolearbejde, hvorfra De kommer, det staar altid Fare for at blive væsentlig
Forstands-Opøvelse. Et Arbejde af den Art skal selvfølgelig ogsaa gøres. Men
Ulykken er den, at den Opøvelse oftest, paa Gymnasierne o. s. v., synes at være
50 saa altbeherskende, at de Sanser afstumpes og sløves, som vender ud mod Livets
evige Virkelighed.

Vi ser jo Resultaterne: disse unge Mennesker, som oftest er tilbøjelige til kun at
erkende for virkeligt det, der er tilgængeligt for Forstanden.

55

Men ved Forstandens Hjælp kommer de aldrig længere end til Bredden af
Floden. Den selv glider dem forbi.

De har jo lært at »analysere« og »kritisere«, at gymnastisere tankemæssigt, som
60 var det Livets eneste Middel og Maal. Derfor ser vi ogsaa tit, hvorledes denne
Ungdom knap evner at behandle aandelige Spørgsmaal med Ærbødighed. De
gaar løs paa dem rent haandværksmæssigt – efter de tillærte Metoder.

Jeg mindes saaledes en Forhandling for nogle Aar tilbage i Studenterforeningen.
65 Jakob Knudsen indledede med et Foredrag om Idealisme. Det var et levende
Menneske og en levende Tale. Det bævede igennem den af Menneskehjærtets

utilfredsstillede Evighedslængsler, de, der kun stilles hos Gud selv.

70 Det er meget sjældent, at en Diskussion har været mig saa ubehagelig, ja saa nedslaaende tarvelig. Dær stod de op, Studenter, Kandidater, ja, endogsaa Professorer i Aandsvidenskab, og talte om dette Emne, udfra denne Indledning, saa man maatte forfærdes. Thi de syntes tilhobe aldeles blottede for Forstaaelse, fuldstændig udenfor. De behandlede det hele »psykologisk«, kritisk, analytisk, 75 methodisk. Men ikke eet eneste Ord klang af Selvomoplevelsen. Man skulde tro, at disse Mennesker overhovedet ikke nogensinde havde kendt saadanne Længsler. Enhver Forhandling her var i Virkeligheden umulig. Thi Indleder og Deltagerne i Forhandlingen stod i to helt forskellige Verdener. Eller: Han var midt ude i Strømmen. De andre stod og gjorde Behændighedskunster paa Bredden, og 80 syntes overhovedet ikke at ane, at der var nogen Strøm!

Da forstod jeg, bedre maaske end nogensinde før, hvad vor Tids Intelligensopdragelse har paa Samvittigheden. Og jeg kunde kun trøste mig med det Haab, at de, der sad tavse hin Aften, var – dannede Mennesker.

85

Jeg tænkte paa det gamle latinske Ord, som man har pyntet op med over Skoledøre her eller dær: non scholæ sed vitæ »vi lærer ikke for Skolen, men for Livet«. Og jeg sagde til mig selv, at den Skole er af tvivlsom Værdi, der ikke tilsidst vil hjælpe sine Elever ud i Livet, ud i Livsfølelsens Strøm.

90

Og hvad tænker jeg da paa, naar det gælder de enkelte Fag. Ja, lad mig nævne noget, hvorigennem De maaske vil kunne forstaa, hvad det er, jeg vil.

Mange af Dem skal nu f. Ex. studere Naturfag. Det kan gøres saaledes – det ser vi – at man gennem sit Fagstudium ligesom bryder Hul ud til Naturlivet selv og dets uudgrundelige Hemmeligheder. Men hvor tit drives det ikke saaledes, at man bliver, skal jeg sige Fag-Idiot. Saa man lukkes inde i Faget og end ikke aner Livsbevægelsen udenfor.

100 Tænk f. Ex. paa Astronomien, som den oftest drives i Skolerne. Bliver det altsammen til meget andet end Prikker og Krydser og Cirkler og Regnestykker paa Papiret eller Tavlen? Sandt at sige, er det vist meget faa, der herigennem opildnes til blot saa meget som at se paa Stjernehimlen. Mon der egentlig er sket stor Forandring i denne Undervisning siden den Tid, da Grundtvig kort og 105 fyndigt sagde: Astronomi skal ikke være Sort paa Hvidt, men Guld paa Blaåt –

Det var jo forøvrigt den samme Grundtvig, som sang:

110 *Dejlig er den Himmel blaa,
Lyst det er at se derpaa,
hvor de gyldne Stjærner blinke,
hvor de smile, hvor de vinke,
os fra Jorden op til sig,*

115

Han er aabenbart kommet ud under Himmelhvælvingen og har ligesom Salmisten følt Livets Vælde, Guds Storhed:

120 *Himlene, Herre, fortælle Din Ære,
Mesteren prises af Hvælvingen blaa;
Solen og Maanen og Stjærnernes Hære
vise os hvad dine Hænder formaa – –*

125 Og skal vi mindes afdøde Docent Feilberg. Han var en i sit Fag saare veluddannet Mand. Men han blev aldrig indespærret i det. Tværtimod, han brød sig altid Vej ud til Helheden. Læs f. Ex., hvad han skriver om Stjernehimlen og sit Forhold til den:

130 »Jeg kendte en Mand, der havde fattet Kærlighed til Stjernehimlen. Naar han stod ved sit Vindue og saa derpaa, saa luede det i ham, og et Glimt af Lykke drog forbi. Han følte sig lykkelig ved blot at kunne være til under et sligt Fænomen, under en slig unævnelig Storhed og Uendelighed. – Hvor tit kunde han paa den mørkeblaa Aftenhimmel op over Bakken faa Øje paa en enlig stor Stjerne, der
135 formaaede at tale til ham, saa det glødede i ham. – Tit kunde han staa og se lige ind i Uendeligheden. – Underligt at tænke sig, at dær sad de og tindrede som ved Livets Begyndelse paa Jorden; det eneste, der var blevet uforandret tilbage. Karlsvognen var en Lille Smule fordrejet; men Glimtet var det samme. – Der kan i et gammelt Menneskes Syn paa Tilværelsen være noget, der ligner
140 Stjernehimlen, og det er vel Meningen, at det skulde være saaledes....«

Ja, det er vistnok Meningen! I hvert Fald var det nok ikke Meningen, at man skulde blive stikkende i Cirklerne og Tallene. Hvad hjalp vel Alverdens Astronomi, dersom Stjernehimlens Vælde, dens mægtige Forkyndelse blev

borte for os!

Men lad mig nævne et helt andet »Fag«: Historien. Ogsaa mange af Dem skal jo studere det.

150

Der er nu i lange Tider raabt paa »Facta«, korrekte Oplysninger, den splitternøgne historiske »Sandhed« o. s. v. Og det kan jo være meget godt i mange Tilfælde at faa fat paa den. Men vi har rigtignok efterhaanden faaet mange slemme Skeletter blandt dem, der studerer Historie. Det er vist med
155 Historien som med Stjernehimlen. Kan man ikke gribes af den, fornemme dens Storhed, føle sig ude i dens Strøm, da har Studiet i Sandhed kostet for meget.

Jeg maa atter her tænke paa Grundtvig. Han studerede f. Ex., som bekendt, en Tid Mythologi, med saadan Flid og saadan »Intelligens«, at de færreste
160 mythestuderende nuomstunder kommer op paa Siden af ham. Men hvordan har det sig ogsaa med ham? Husk hans Tur med Molbech til Gunderslev Skov for at se det gamle »Offersted«. Han er grebet af sit »Fag«, fordi han ser igennem det ind i Menneskeandens uendelige Rige, ja, det er i Øjeblikket blevet ham en Slags »Religion«:

165

*Jeg iler, jeg iler med vingede Fjed
for Asernes Alter at kaste mig ned
og prise de benfarne Guder!*

Om det skulde hænde een af Dem, at han i sit mythologiske Studium en
170 Overgang blev en begejstret Asadyrker, saa skal han saamænd ikke være ked af det! Tusinde Gange hellere en Asadyrker, en Stjærnetilbeder, end en livsvarig Celle-Fange i et Fagstudiums Fængsel, selv om dette saa er forsynet med alle »moderne Bekvemmeligheder«. –

175

Det er Ungdom, jeg har for mig i Aften, en Ungdom, der staar ved Indgangen til det egentlige Ungdomsarbejde. Hvad jeg inderligt ønsker Dem som det bedste Udbytte af Deres Studentertid, det er, at Livsfølelsen i denne Tid maa styrkes, ikke svækkes. Jeg ønsker Dem, at De ikke maa blive siddende fast et eller andet
180 Sted paa Deres Vej ud mod »Floden, der strømmer mod det evige Hav med Kraften helt underfuld« – men at De atter og atter maa føle Dem ude paa dens Vande. Ja, at De maa opleve at føle Evighedens Havdyb under Kølen,

185 Kun saaledes bliver Deres Ungdomstid en rig Tid.

Den kan jo ikke blive for rig. Thi, hvad der glimtede og lynede i Ungdomstiden, hvad der hviskede, sukkede og drog – det var jo det, der senere lagde Kraft i vort Arbejde.

190

Kilde

Bredsdorff, J. (1924). Et udvalg af hans foredrag og artikler. Udgivet af hans hustru. Det schönbergske Forlag.

Kildetype

195 Dokumentation i bogværk

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thomas-bredsdorffs-rustale>

200

205

210

215

220